

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 6.

Ljubljana, 15. sušca 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Jakob Dimnik — Postojina: Uredba učiteljskih plač na Kranjskem. — Fr. Trošt — Ig: Ekskurendna (izgredna) šola. — Alojzij Kečelj — Ivan: Praktična uporaba teorije v kmetijstvu. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Vprašanja in odgovori. — Dopisi: Iz Gorice. — Iz kočevskega okraja. — Z Dolenjskega. — Z Dolenjega Logatca. — Iz Šent-Jernej. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Uredba učiteljskih plač na Kranjskem.

Dolgo časa smo prosili kranjski učitelji za izboljšanje svojih gmotnih razmer. V minulem letu so padle naše prošnje vender na rodovita tla ter obrodile dober sad, ki bode učitelju lajšal v bodočnosti njegov trudapolni stan. Gospodje deželni poslanci so izprevideli, da so upravičene naše prošnje in so nam izboljšali navzlic slabim letinam našega prebivalstva gmotno stanje toliko, da bomo leže živeli in mogli z večjim veseljem opravljati težavno svojo službo. Hvaležni smo našim zastopnikom za njih blagohotno naklonjenost in zahvalnosti ne bomo nosili samo na jeziku, ampak kipelo bode sleharnemu iz globočine srcá ter vzpodbujala vsacega, da z vestnim in natančnim izpolnjevanjem svojih dolžnostij pokaže v šoli in zunaj šole kot učitelj in zvest sin svojega národa, kako visoko zna ceniti svoje dobrotnike; na ta način bode donašal kapital, kojega so naložili z novim zakonom naši vrli deželni očetje za šolstvo, potomcem našim blagodejen sad in dobiček.

Po novem zakonu so razdeljene naše plače v štiri razrede in sicer s 700, 600, 500 in 450 gld. na leto. V prvi razred bode

uvrščenih 5⁰/₀, v drugi 10⁰/₀, v tretji 35⁰/₀ in v četrti pa 50⁰/₀ služeb, oziroma učiteljskih močij. Po zadnjem izkazu visokega c. k. deželnega šolskega sveta deluje na Kranjskem 516 učiteljskih osob. Izmed teh pripade torej v prvi plačilni razred s 700 gld. 13 ljubljanskih učiteljev*) in 13 nadučiteljev na štiriali slučajno tudi na trirazrednicah v mestih, trgih in važnejših obrtnih krajih. V drugi razred s 600 gld. bode uvrščenih 10 služeb v Ljubljani*) in 42 nadučiteljskih služeb na dvorazrednicah ali slučajno tudi učiteljskih služeb na jednorazrednicah. V tretji razred s 500 gld. (181 služeb) bodo pripadale ostale nadučiteljske službe in večina učiteljskih služeb na štirirazrednicah. V četrti razred s 450 gld. bodo uvrščene učiteljske službe na dvo- in večrazrednicah (258 služeb).

Iz vsega tega je razvidno, da bode v bodoče nadučitelji posebno dobro preskrbeni, ker načrt novega šolskega zakona zanje prav dobro govori. Kolikor sem mogel posneti iz „Popotnikovega“ koledarja, je na Kranjskem 24 štirirazrednic, 26 trirazrednic in 65 dvo-

*) Zakonski načrt o tem nima nikakega do-
ločila. Ured.

razrednic, torej skupaj 115 nadučiteljskih služeb. Ker imajo nadučitelji tudi še opravilno doklado in prosto stanovanje, bodo v bodoče lahko stanu primerno preživili sebe in svojo družino, če ni preštevilna. Ali težko težko je dandanes dospeti do nadučiteljskega mesta, in kdor nima potrebnega priporočila pri krajelemu šolskemu svetu, zaman je ves njegov trud!

Tudi ljubljanski učitelji so z novim zakonom mnogo na boljem, tembolj, ker jih šolanje njihovih otrok malo ali nič ne stane, dočim mora učitelj z dežele biti precej gibčen v palci, če hoče dati svojega sina študirat v mesto. Kdor pa dobi službo v glavnem mestu, rojen mora biti pod posebno srečno zvezdo!*)

Pa tudi jednorazrednikom bode v bodoče gmotno stanje izdatno izboljšano. Poleg prostega stanovanja in opravilne doklade bodo imeli v prihodnje po 500 in nekogi celo po 600 gld. letne plače. Če pomislimo, da je na Kranjskem blizu 180 jednorazrednic, vzele bodo té večino odstotkov tretjega razreda in marsikdo, ki je dosedaj komaj živel, bode po novem zakonu v boljšem položaji.

Nihče pa na tem svetu ne more vsim ustreči in tudi novi šolski zakon — ni vsem učiteljem ugodil, tudi tá ima svojo senčno stran. Na druge, tretje itd. učiteljske moči na štirirazrednicah se prav malo ali nič ne ozira. In vender so štirirazrednice zelo važni učni zavodi, ker pripravljajo učence za srednje šole; zato je treba na teh šolah dobrih učnih močij. Po novem zakonu bode pa vsakdo rajši služboval na jednorazrednici, če se mu ne posreči dobiti nadučiteljskega mesta, ker bode gmotno bolje stal, na štirirazrednice se bodo pa vrivali neizkušeni iz-

prašani učiteljski kandidatje. Ako ima drugi, tretji itd. učitelj na štirirazrednici slučajno prosto stanovanje, no, potem se še za silo pririje do 500 gld. na leto; kdor pa tega nima, je v resnici prava pravcata sirota. Navadno se pa nahajajo štirirazrednice v mestih in trgih ali večjih obrtnih krajih, kjer je nameščenih mnogo uradnikov, koji izdatno podražijo živež in posebno stanovanje. V takih krajih mora biti učitelj tudi boljše oblečen, da se stanu dostojno reprezentira in to je v mestih in trgih vsekako draže ko na kmetih; skrbeti mora tudi v večji meri za tó, da pomnožuje svoje vednosti, biti mora član mnogih društev, naročati se mora več knjig in časopisov itd. Nepristranski sodeč človek mora priznati, da učitelj v takih krajih s 500 gld. na leto brez prostega stanovanja ne more izhajati. Naj navedem samo sebe v vzgled: Jaz imam tretjo službo s 500 gld. letne plače. Za stanovanje, obstoječe iz dveh sôb, moram plačati 150 gld.; ostane mi torej še 350 gld., s kojimi moram živiti sebe, ženo in otroke! Ko bi slučajno ne dobival od neke strani podpore, moral bi stradati v pravem pomenu besede! — Jeden mojih gg. kolegov je samec in ima svojo sobno upravo, pa mora plačati za prav slabo stanovanje 80 gld. Pa tudi živež je zelo drag. Naj navedem jeden sam slučaj. Nedavno sem bral v slovenskem dnevniku, káka draginja je v Ljubljani, da jedno jajce velja 4 krajcarje. Prišedši domov, vprašam tedaj svojo ženo, po čem so jajca v Postojini. „Par 7 kr. in tudi jedno 4 kr., pa še za denar jih ni moči dobiti“, mi je odgovorila. Notranjec ima že prirojeno navado, da vse pridelke izvažá v Trst, Gorico ali pa Reko, tudi, če jih ondi ceneje prodá, kakor domá. Poleg tega pa življenje tukaj izdatno podražijo mnogobrojni tujci, ki zahajajo posebno v poletnem času semkaj. Verjamem, da je zastran tega tudi življenje na Bledu, v Radovljici, v Kranji, v Kamniku itd. draže, nego drugod, kamor ne zahajajo tujci.

Velecenjeni poslanec g. prof. Šuklje — srčna mu hvala! — spomnil se je v zadnjem zasedanji deželnega zbora pri obravnavanju novega šolskega zakona drugih in tretjih

*) V tej točki se ne moremo strinjati z g. pisateljem. Doselej je bila zakonito določena najnižja plača v Ljubljani s 600 gld. in petletnice po 60 gld. Po novi uredbi pa ni določeno, v katere plačilne razrede se bode ljubljansko učiteljstvo uvrstilo in so petletnice kakor na deželi po 40 gld. S svojo prošnjo je ljubljansko učiteljstvo, ki je po sedanjih določilih nastavljen, le toliko doseglo, da se mu to ne bode vzelo, kar sedaj že ima. Bodoči ljubljanski učitelji pa se bodo prav tako plačevali, kakor oni na deželi. Torej ti po novi uredbi niso prav nič pridobili, marveč se je za nje najmanj skrbelo.

učiteljskih močij na štirirazrednicah ter stavil resolucijo do slavne vlade, da bi se pri uvrstitvi učiteljskih plač kolikor mogoče ozirala na druga in tretja učiteljska mesta na štirirazrednicah. Trkajmo pa tudi mi sami; saj imamo „Zavezo“, koja je pripravljena gotovo vse storiti, da se izboljša gmotno stanje ljudskemu učitelju. Zato se obračam v imeni štirirazredniških 2., 3. itd. učiteljskih močij do sl. vodstva „Zaveze“ s prošnjo, da ono na podlagi resolucije g. poslanca Šukljeta

prosi pri visokem c. kr. dež. šolskem svétu, oziroma pri sl. deželnem odboru, da bi se po možnosti druge in tretje učiteljske službe na štirirazrednicah brez prostega stanovanja v mestih, trgih in večjih industrijalnih krajih uvrstile v drugi plačilni razred s 600 gld. in četrta učiteljska mesta pa v tretji razred s 500 gld. letne plače!

Trkajmo in odprli nam bodo!

J. Dimnik — Postojina.

Ekskurendna (izgredna) šola.

I.

Poleg rednih javnih ljudskih šol, nahajamo po domovini naši tudi šole za silo in ekskurendne šole ali podružnice. Čemu se pa take šole ustanovljajo? Izpolnjujejo li take šole zakonite zahteve? So li te šole ljudstvu v korist? Tem vprašanjem vsaj nekoliko zadovoljiti, namen je teh vrstic. Veliko je krajev po Slovenskem, kateri so oddaljeni od sosednih vasij ali vsaj od bližnjih šol več nego 1 uro, celo po 2 do 3 ure hodá. Tudi so take male fare prav v oddaljenosti in samoti, hiše več ali manj raztresene po pobočjih in vznožjih hribov, kjer ni misliti na ustanovitev redne šole, ker ta zahteva mnogo denarnih žrtev; pa bila bi tudi slabo obiskovana, posebno nekaj časa v letu, bodisi po zimi radi snega, bodisi po leti radi mnogega dela, ker kmetič potrebuje vsako, če tudi majhno družinice svoje za kako delo. V takih krajih so počeli poučevati mladino vneti duhovniki v kaki družinski sobi župnega dvorca, s prva samo v verouku, a napósled tudi v branji, računstvu in pisanji. Otroci so o prostem času z veseljem prihajali v to šolo ter si navadno tudi vsaj najpotrebnejših ukov prisvojili. S tem je postalo nekako zanimanje za pouk, duhovni pastir ga je z veseljem oskrboval, ker sad njegovega truda je bil očiten. Imeli so v mali fari šolo in ta šola je bila le za silo, v kateri se je mladina le najpotrebnejšega učila. Napósled obrnila so šolska oblastva svojo po-

zornost na te šole in dale so pridnim dušnim pastirjem letne nagrade za njihov trud. Po nekaterih krajih so jo oskrbovali organisti in cerkovniki. Te šole so dale povod šolskim oblastvom, da so jela misliti na ustanovitev redne šole, katere so bile s početka dolgo vrsto let le šole za silo; pa tudi sedanje šole za silo bodo postale s časoma redne šole, ko bode ljud izprevidel veliko korist dobrega pouka in dobre odgoje.

Šolski okoliš je tu in tam precej obširen, tako da otroci le redkoma iz oddaljenih krajev morejo v šolo prihajati. Tu se je združilo več bližnjih ljudij skupaj, katerim je daleč do prave šole, pripravili so si v kaki zasebni hiši šolsko sobo, v kateri se shajajo otroci po dva- do trikrat na teden ter jih poučuje učiteljska moč redne šole, ker jednemu človeku je lažje hoditi po 1 uro hodá ali še dalje poučevati, nego brojni mladini v redno šolo, to tembolj, ker učitelj je odrastel in bolj trpljenju privajen, nego mali 7 do 10-letni otrok. V taki ekskurendni šoli se poučujejo otroci redno, smoter pouka je isti kakor na jednorazrednicah, seveda napredek je le bolj počasen, ker učnih ur je razven verouka na teden le 6—8, a premagajo se vse ovire in otroci si priučé za silo potrebnih znanostij. Največkrat pa postane iz take ekskurendne šole prava šola, in prva je le nekako pripravljanje do redovite šole. Trpi pa li pouk na redni šoli, ako mora učitelj dvakrat v tednu na ekskurendni šoli pouče-